

שיעור נתינת זדקה מפורש בפסוק, די מחסורו אשר יחסר לו' - לדאוג לכך פירכיים של הצני, אך כדי, אופס כי לא יפ"ה בכ אבינו' - שאין לתת את ה, די מחסורו אס פדבר אלום לזרום לעניות מלך פנתו, כשאין בידי לתת, די מחסורו צדין חייב במלות זדקה של, מתנה מוצעת' שנתרבתה מ, נתן תתו', באושא פתקין שפמבבב אד' ובבבב יותר מחומש - לפי פרמב"ם ובעקבותיו פשו"ע לטא נתקנה פאיסור לתת יותר מחומש כשמקיים את ה, די מחסורו ודוקא במתנה מוצעת ה, אין יפ"ה פ"א חומש וחי' שנתן פחות ממעשר נקרא אין רצה. הר"א חודק ואוסר לתת יותר מחומש אס כקיום של די מחסורו, ומביא את הצני של מעשר כספיים, אס כי בפסוק דא מלינו מעשרות אלטא בדגן ובבפנה, זב שיש לעשר אס את פרווחים פכספיים מובא בתוס' בתענית -

1' תוס' תענית דף ט' ע"א ד"ה עשר תעשר... שמרויח בו'

פתוס' פביאו מפספרי את צני מעשר כספיים - אבדל בספרי שלנו איננו.

2' מדרש תנחומא ראו פ' י"ח... לעמלי תורה'

בתנחומא יש את הצני לתת מעשר כספיים לעמלים בתורה דוקא.

3' מרדכי ב"ק סי' קל"ב, ובירושלמי... תבואתך'

מרדכי פביא את דברי פירושלמי על מעשר כספיים (שמקורו מנש"י) ופתייח אדל פמעשר כחוב מנש עז כדי עזן בשאלת מי חייב לתת מעשר בעיסקא.

4' דעת זקנים מבעלי התוס' בראשית כ"ח, פסוק כ"ב, וכד אשר תתן ע'... פמחון'

לפי בעלי התוס', עשר אעשרנו' פוא תיקון לדורות.

5' ספר חסידים סי' קנ"ד'

לפי ספר חסידים פמקור פוא מפביאו את כל פמעשר במלכא.

לעמית כל פמקורות שפביאו פראשנים, בתלמוד בבלי אין זכר למעשר כספיים - ויש אפילו מנמעות שאין חוב לעשר פונן לזדקה -

6' ב"ב ט' ע"א, אמר רב אסי לעולם אדל ימנע אדס... בית אלקינו'

חז"ל קבאו שיעור למנחות זדקה - שלישית פשקל לשנה - משא שיתר מזה פוא מלוג קיומית בלבד.

7' ב"ח י"ד סי' ע"ד ד"ה ומ"ש ואין נותנים, מ"הו...'

שיטת פב"ח פ"א שלמעשה אין חוב דאורייתא או דרבנן לתת מעשר כספיים.

8' ט"ז י"ד סי' ע"א ס"ק ע"ב, ומ"ח... ירושלמי'

לפי פ"ז פוא חוב למור וכמ"ש בב"י - מפמקור פוא מפירושלמי.

פמציין בתשובות פאחרונים במשך פדורות מלכא שמסקנת רובם ככולם פ"א שמעשר כספיים פוא מנפג דקדוש מפמקורות שפביאו פראשנים פס לאוסמכתא בלבד -

9' שו"ת שאילת יעב"ל חלק א' סי' ו', שנראין... פדין, ולטא ראו חכמים... לעשר'

לפי פיעב"ל מעשר כספיים פוא מנפג אשכנז.

10' שו"ת חוות יאיר סי' רכ"ד, במה שתמה... בש"ס כע"ד'

אס פח"י פכריע שאין חוב אפ"י מדרבן.

11' שו"ת שבות יעקב חלק ב' סי' פ"ה... וכ"פ בתשובת באר שבע סי' מ"א'

אס לפי פשב"י פוי מנפג.

ופנה, אס מעשר כספיים פוא מצין מעשר צני מסתבר שחייבים לתת את פמעשר דוקא למי שנקרא צני לענין מעשר צני, אבדל אס פוא פשיעור פנפג למנחות זדקה נתן לעשתמש בו לכך מיני זדקות עינים לעניים בלבד וכמו שכתב פב"ח.

12' שו"ת מפר"ם מרוטנברג סי' קע"א'

לפי פמפר"ם פמנפג קבא מעשר כספיים פוא לעניים בלבד.

13' מפר"י"ע פלכות ראו פשנה, ופנתנים מעשר שלפן... לעניים'

אס במפר"י"ע מפורש מעשר כספיים לעניים בלבד.

14 רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

הפירוש ד' ופ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
כדון אגרת א"ה, ובבאר פ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דמ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

15 שו"ת חתם סופר ו"ד סי' רמ"א, ברמ"א... ואין כאן מחלוקת

הח"ס ח"ק א"ה שכתב בבאר פ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
זאת פ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דמ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

16 בית לחם יפ"ה סי' רמ"ט ד"ה ואין דעות

א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

17 פתחי תשובה שם א"ה... ד"ה א"ה ז"ה יצ"ה

א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

18 שו"ת אגרות משה ח"ק ו"ד ב' סי' קי"ד, ד"ה אגרת כספ"ס... פירות

ד"ה א"ה שם כמחשבים את הרווח הנכס את ירידת א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

פ"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

19 שו"ת מנחת יצחק ח"ק ב' סי' ד"ד א"ה ט'... ד"ה א"ה

במנח"א דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה
ד"ה א"ה שם כמחשבים את הרווח הנכס את ירידת א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

ד"ה א"ה שם כמחשבים את הרווח הנכס את ירידת א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

20 שו"ת מהרי"ד דיסקין סי' כ"ד מהדורא בתרא... ד"ה א"ה

א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

21 שו"ת מנחת יצחק ח"ק ב' סי' ד"ד א"ה ח'... ד"ה א"ה

א"ה דבאר פ"ה רמ"א ו"ד סי' רמ"ט ס"א. ש"ך ס"ק ט' ופ"ה דבאר פ"ה א"ה

עשר תעשר • הכי חיטת כספרי עשר תעשר את כל תבואת
זרעך היוצאת השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך
שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רוחים מנין ח"ל את כל
דהוה מלי למימר את תבואתך מלי כל לרבות רבית ופרקמטיא
וכל דבר שמרויח בו

2 (יח) עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, עשר כדי שלא תתחסר,
רמז למפרשי ימים להפריש אחד מן עשרה לעמלי תורה,

3 וצירוף למי מסיק מעשר מנייה מכבד השם מהיך ומראייה כל תבואתך

4 וכל אשר תקן לי. מדרש יעקב תקן לתת מעשר מן המנון

5 קמ"ד הביאנו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת גדול הפרשת מעשר שאמר
הקב"ה בחנוני מכל דברים אחרים שאסור לנמותרו שנא' לא תנסו את ה' אלהיכם
(לו) וזוהו המעשר הוא מעשרעני לתת לעניים מעשר מכל אשר ירויח אדם הן ברבית הן
להשכיר את עצמו הן מכל דברים אשר בא ליד אדם בריוח אם מצניא* מצניא* אוהביו או לוי מצניא
צריך לעשר ולהפריש (א) כאשר נכתב בפסוק (ב) (לו) כי עדין היו לישראל בק אויות
העולם ומגוין ברבית ואוי להם המעכבים מעשרותיהם כי לסיף לא ישאר להם בידם כי אם
המעשר והיינו דכתיב ואיש את קדשיו לך יהיו:

6 אמר רב אסי לעולם א"י ימנע אדם עצמו [מלחח] שלישיית השקל בשנה ישנא⁶ והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישיית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו

7 מיהו אין זה חלל נמעשר עני מזרע הארץ שהיא מנזות עשה מן התורה חלל מה שאדם מעשר ממה שמרויח נמשא ומתן ככספים ושאר רוחים אינו בכלל זה ויכול ליתן ממנו לנדקה ולפדיון שצייס שהרי אינו חייב צה לא מן התורה ולא מדרבנן

8 ומו"ח ז"ל כתב שהמעשר של ממונ שלנו אין בו חיוב לא מן התורה ולא מדרבנן ותמתיי שהרי ר"ם רמ"ט מבואר שחיוב גמור הוא כמ"ש כל הפוסקים והב"י בשם ירושלמי

11 תשובה הגה שאלתו חכם חצי תשובה עושה כולה קבלתי וטרם אחלה לדבר ולחיות דעתי מוכרח אני לברר עיקר מטרין שלידין מעשר כספים בזמן הזה מאין מקורן נובעין כי ז"ל הט"ו /ביו"ד/ בס"י של"א ס"ק ל"א /ל"ב/ נראה דיש לדמות מעשר שמפרשין /שמפרשין/ מן הירווח לדין מעשר עני של תבוא' ופיר' ומרו"ח ז"ל כתב שלמעשר ממון שלנו אין בו חיוב לא מן התורה ולא מדרבנן ותמתיי /ותמתיי/ שהרי בר"ס רמ"ט מבואר שחיוב גמור הוא כמ"ש כל הפוסקי' הבי"י הביאו בשם הירושלמי עכ"ל הט"ו וכרי שלא להשוות דברי הבי"י לטועה גמור גם בתשובת פני יהושע סימ' ב' מסיק דז"ל כללא דמלתא בהא סלקינא ובהא נחתינן נראה בעיני טורח בתנעם לעשות שאלה מזה לדמות מעשר שלנו לשם מעשר דאורייתא שאינו אלא מנהג עכ"ל וכן נראה לי עיקר ואין ראייה מסי' רמ"ט ואדרבי' משם יש ראייה לדברי הבי"ח כי ז"ל הרמב"ם פ"ו מה' מתנות עניים והטור בס"י רמ"ט שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן כפי צורך עניים ואם אין ידו משגת לכל צורך עניים יתן כפי השגת ידו וכמה הוא יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המוכרח ואחד מיו"ד /מ"י/ מדה כיתנית פחור מכאן עין רעה וקאמכ /וקאמור/ בירושלמי שנה ראשון' חומש מהקין מכאן ואילך חומש מהירווח ולעולם לא ימנע אדם את עצמו פחות משלישית השקל לשנה עכ"ל הרי מוכח להדיא דאין חיוב מדינא רק לתת שלישיית שקל בשנה וגם מדקאמר פחות מכאן עין רעה ולא קאמר דאינו יוצא חיוב מעשר ועברין מקר שעבר על מצות מעשר אלא דאי' כאן חיוב מצד המעשר רק שמקר עין רעה שאין מקיים מצות צדקי' בהרווחא ולא שהוא חיוב מדינא וגם משמע מלשון הטור והרמב"ם דוקא היכי דקיימא עניים לפנינו ומבקשים צרכם אי מחויב ליתן בדרך צדקה או חומש או מעשר אבל היכי דלא קיימי עניים א"צ ליתן רק שלישיית השקל ואי מתורת מעשר קאמר צריך להפריש כמו מעשר תבואה כשנגמר מלאכת ותו דאי מתור' מעשה קאמר אין קאמר חומש מצוה מן המוכרח הלא אמרין המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין כדאי' בפ' מי שהוציא אוהו עלה גרין ע"ו /ו' כל המנחות דף ג"ד אע"ג דאפשר לחלק בין מעשר עני לשאר מעשר מ"מ השי"ס והפוסקים סתמא נקט משמע דאין חלוק אכן אם יש מקום לסתור דברי הבי"ח יש לסתור דבריו כמ"ש גיסי הגאון הגדול מהר"ד אופנהיים גרין בתשובת חות יאיר סי' רכ"ד מכח דברי התוספות בתענית דף ט' ע"א דמשמע שיש לו סמך ורמז מן התורה אכן גם בזה אין דבריו מוכרחים כל כך דאפשר דספרי רק אסמכתא בעלמא קאמר כמ"ש שם בתשובה ולא חש לה הבי"ח כיון שאינו מפורש בשי"ס שלנו וכן משמעות גדולי פוסקים ראשונים שהשמיטו דין מעשר עני בזמן הזה לענין כספים משמע דליכא חיוב מדרבנן מדינא כלל ותדע שהוא כן דהרי מעשר עני בתבואה אינו מחויב /מחויב/ ליתן רק בשנה שלישיית וששית וכספים יחא חמיר ליתן תמיד ממה שחנן לו ה' הלא כל התקן רבנן כעין דאורייתא תקון אלא דאי' שאין כאן חיוב מדינא אפילו מדרבנן ולכן לא נהגו כן בכל המקומות אכן במקום שנתפשט המנהג או מי שרדצה להחמיר על עצמו תוהג להפריש מעשר דאי' כותנתו שיהא לו דין מעשר עני גמור ולהכי פסק רמ"א /ביו"ד/ בריש סי' רמ"ט כמהר"ל דאין לעשר מעשר דבר מצוה כגון נדח לכ"ה או שאר מצות רק יתן לעניים וכ"פ בתשובת באר שבע סימ' מ"א

9 שגראין דברי האומרים שאין לו עיקר מן התורה ר"ל בחיוב אם לא ממדת חסידות ודאי יש לו עיקר ועיקר מדברי אבינו הוקן וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו וע"ז אנו סומכין להקל בו, שלא לגרוש המדה להחמיר יותר ממה שנהגו והנח לישראל בני נביאים די להם כמה שהחמירו על עצמן לפני משורת הדין.

ולא ראו חכמים להטיל חובה זו על האדם בע"כ שהוא דבר קשה להתקיים ואינה מדת כל אדם לפזר כל כך ממונ שאינו פרה ורבה בטבעו, ואינו דומה לזרע הארץ כי חק עולם הוא ולא יעבור. משא"כ במרי"מ. וע"כ יפה אמרו חז"ל והיו חייך תלואים זה שמונתותיו תלויים בכספו שאעפ"י שהכסף יענה את הכל ובנהג שבעולם מי שכספו רב אינו חסר כלום ואוהב בהמון לו תבואה והין עשיר קרית עונו לא יירא בימי רע ובימי רעבון ישבע. אלא לפי שהוא דבר המתמעט והולך וחסר בטבעו, לכן האיש אשר לא מילא כפו ממנו כדאי חיי תלואים מנגד, אם א"ל ממה להתפרנס וזולתו, ע"כ אי"א להכביד עליו חוק המעשר אלא ברצון לפי מה שהוא אדם, אבל ישראל קרדשים הם החמירו על עצמן בכל ארצות אשכנז קיימו וקיבלו עליהם חוק ולא יעבור לעשר

10 כמה שתמה הרב הגאון על הבי"ח כמ"ש שמעשר כספים אפילו מדרבנן ליתא וכתב שנעלם מהבי"ח דברי תוס'. דף ט' במס' תענית דמייתי ספרי דמרכינן מאת כל ריווח פרגמטי' ושאר רווחים לזה אני אומר אפשר יכול וקורב להיות דאישתמיטת' מולא זכר כלל ומ"מ אינו מוכרח כי אפשר דלא חש לו וכך עניית וקלישת דעתי נוטה כבי"ח שהרי לא נזכר שום דבר בשי"ס ממעשר כספים וארז"ל עשר תעשר בשתי מעשרות הכתוב מדבר ובר ולמדו שגם מעשר בהמה אין מעשרין משנה על חבירת' ולא נזכר אותו מעשר שם בפרשה ולא אמרו אחד במעשר כספים ואפילו את"ל דמ"מ מדרבנן הוא מ"מ קשה למה הרמב"ם שדבר כל מילי דאורייתא ודרבנן ותקנות וסיגי' ולא זכר זה בשום מקום וכן הסמ"ג ובגמ' וכתובות המבזבו אל יכזבו יותר מחומש ומיירי בצדקה ויליף לה מעשר אעשרתו לך ע"ש (כתובות דף נ"ו) וכתבוהו הרמב"ם הטור בהלכות צדקה לכן לא ילפי ל"י מעשר תעשר וע"כ מפני דס"ל ההוא דספרי הוא אסמכתא בעלמא ודרדש וכמ"ש בירושלמי אין למדין הלכה לא מפי הלכה פ"י משניות ולא מן התוס' ולא מן ההגדה כ"ש בדלא נזכר בשי"ס כלל

¹² מעות מעשר יראה אחרי שהחזיקו לתתם לעניים אין לשנות למזוה אחרת דנראה כגוף עניים דאע"פ שאינו מה"ת אלא מנהג הא קו"ל דברים המותרים ואחרי נהגים בהם איסור אי אהה קשאי להתייבן בפניהם שנאמר לא יחל דברו ולא יחל מדרכנו [וכדאי] פי' ואלו מותרים [ט"ז ע"ה] ול"ד להא דרפ" דערכין (ו' ע"ב) ישראל שהתנדב נר ומנורה לבית הכנסת מותר לשנות למזוה אחרת דשאני התם דאידי ואידי מזוה לבזוה אבל מעות מעשר כספים כבר זכו בהם עניים ע"י מנהג שקד נהגו כל הגולה ואין לשנות מעניים למזוה אחרת שאין לעניים אורח בהן

¹³ והנחתין מעשר

שלהן לעשות נרות להדליקם בשעת התפלה שלא כדין עושין כי המעשר שייך לעניים

14

(פי' שכלאו הכי מחויב על כל פנים לעשות מזוה זו ורואה לפעור ממנה במעשר אינו רשאי אבל אי רואה לעשות בו מזוה שאינו כבר מחויב רשאי)

ג ואין לעשות ממעשר שלו בו. מהרש"ל והדרישה כתבו כי חשבת מהר"מ דכל מזוה שחבא לידו כגון להיות בעל ברית או להכניס חתן וכלה לחופה וכה"ג וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאיל ללואחרים ללמוד בהם אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מזוה יכול לקנות מן המעשר ע"כ ובהשו' מהר"מ מרוטנבורג דפוס פראג סי' ע"ה כתב ולפזר מעשרותיו לעניים (ז"ל לבניו) הגדולים שאינו חייב לטפל בהם מותר דאפי' לאביו מותר לתת אם הוא עני משום כבוד אביו אבל (ז"ל וכ"ש) לבניו דמותר במקום שאין בעיר תקנה לתת לכיס של זדקה עכ"ל ומשמע דמותר אפי' יש בידו יכולת לפרנס ממקום אחר דזה הוי זדקה כדלקמן סימן רנ"א ס"ג :

ואין לעשות ממעשר שלו דבר רק (ב) מזוה (ג) כגון נרות לבית הכנסת או שאר דבר מזוה (א) רק יתנו לעניים (מהרי"ל הל' ראש השנה) :

¹⁵ צדקה צדקה י"ד קפי' רמ"ב צדקה

שאין לעשות שום מזוה מעשות מעשר כגון נרות צדקה ופי' כי צדקה מהר"ם דיכול לעשות בו מזוה ולשכח בכיו הגדול ס ע"ש וצדקה הגולה על הגליון סס כי דוקא מזוה שחייב צדקה אצל מזוה שאינו מחויב מותר ליקח מעשות מעשר כי"ל ש"ל לו כן קראה צדקה דמיתא מהרי"ל הכ"ל וקיים זו וכן משמע צדקה כ"א וסס נחמך האומר הריני כזיר ואבל מעשות מע"ש הרי הוא כזיר ואינו מנלח מעשות מע"ש דדבר שצדקה אינו צדקה מן החולין וספד הוא דה"כ היינו שאין לו ליקח מעשו מזוה דמיתא מזוה שחייב צדקה לעשות ואינה צדקה מן החולין אבל מזוה שאינו מחויב צדקה לעשות שפי' יכול ליקח מעשות מעשר ולפי' לא ש"ב מהרי"ל והסריס חייב שצדקה אבל צדקה שבה צדקה דמהרי"ל ה"ל ר"ה ובהשו' סי' כ"ו כי להדיא ספד מע"ש דמעשר שייך לעניים ואיך יכול ליקח נרות צדקה מעשות עניים אפי' לא יהי חייב בהם צדקה מ"מ איך יהול לגזול עניים ולו אין לו צדקה אלא עובד הנאה ולא יותר ואפי' למד דבר שצדקה צדקה מע"ש ע"י נחמך פי' היינו כגזוה דמע"ש מעון גזוה יכול להציל חרחה ר"כ לבזוה מעשות מע"ש אבל מעשר עניים לא עלה על דעת אדם מעולם שיעשה מזוה צדקה עניים ולא ה"ל לרין רשאי להציל רח"י מצדקה כ"א אלא יען דהך מעשר כקפ"ס אינו חייב מע"ש י"ע מפרישים ויש שאינם מפרישים וא"כ צדקה אי לא ה"י כוסב להפריש מעשר מי יחצבנו ותי יכפנו ה"ל דל"כ נזיל עניים ע"כ מצדקה מע"ש צדקה כ"א האומר הריני כזיר אפי' שאינו מחויב נהזיר עמנו כזיר ע"י חכיון שאמר הריני כזיר מיד מחייב צדקה קרבי כזיר וצדקה כשאומר ע"ש שאבל מע"ש מע"ש לאו כל כתיבה ר"כ חכיון שהנתיב ג"ס להפריש מע"ש מרובה פלו ולתתו לעניים שוב כל חס שפריש מעשר הוה מנלח לעניים ולא כל כתיבה לקנות מע"ש כר לבס"כ אפי' אינו מחויב צדקה ודברי צדקה הגוינה המותרים ומינס אם מיד צדקה שהנתיב להפריש מעשר כקפ"ס הסנה שיכול לעשות מע"ש דבר מזוה מותר מהרי"ל להפריש שצדקה ואיך כאלו מע"ש

18 דלענין מעשר כספים הוא

תלוי בהרחה ממש ופירות שהוזלו הוא הפסד ופירות שגתיקרו הוא ריח, ולכן מטבעות אלו שאיכא בזה זולא ויוקרא דלא שייד להחשיבם טבעא ממש. לכן כיון שידוע לכל שהזול הוא בהמטבעות דהגיריות אין להחשיב לריח מה שבית שקנה לפני עשר שנים היה אלה פונט בענגלאנד או אלה דאלאר במדינתנו ועתה מכר אותו בשני אלפים כל האלה שלקח עתה אלא מה ששזה אלפים ההיום נגד אלה דמאו לענין פירות.

19 (ע) והנה בנוגע אם לנכות המסים מהריות, שלא ילערך ליתן עליהם מעשר, שהבאחם מחשיב הגרות משה (וי"ד סי' קמ"ג), שמחלק בין המסים, דמם מהריות א"ל לעשר, דנחשב כאלו לא הריות, משא"כ במסים שהמה כמו כסף גולגלח וכי"ז, היו כשאר חוב, ואריך לעשר עליהם, וחילי (מגיטין דמ"ד וחילין דק"א), דבאנסו בית המלך גורנו, אם בחובו חייב לעשר עכ"ד, — והעמים קן גם בדברי הגמרא"ח אכן עטר ז"ל, שהוצא בדרכי"י (וי"ד סי' רמ"ט), במש"כ על דברי הטו"ז (סק"א) שם עיי"ש.

הנה אף שחילוקו נכון מאד, אבל לענין חינו כן שיטת הטו"ז והגמרא"ח אכן עטר ז"ל, דהטו"ז שם, הביא ממה דאיתא (בפ"ק דב"ב), שאפילו מה שא"י נועלין בזרוע נחשב לזדקה, מי"מ א"ל לפרוע אחס מהמעשר, דמקרי פורע חובו מן הזדקה עי' שם, ועי' כתב בספר ראשון לזיון מהגה"ק מהר"ח אכן עטר ז"ל, דנראה, דעכ"פ, לא מחייב לתת מעשר, אלא אחר שיעול שיעור המס, לא שיתחייב לתת המעשר עליו, והוא אריך לתתו למס, הגם שהוא ריח לו, הרי הוא נותנו במס, דהוי כזדקה וכו', עכ"ל, — והנה בין, מיה דהביאו מהא (דב"ב

ובזה נלעג"ד, דבדלוי המחמיר חע"ב, אבל למי שאין פרנסתו צרחה כ"כ, יוכל לנהוג כן בכל המסים, שלא לעשר מהם, ויחנה כן מתחילת הנהגתו בנתינת המעשר, — אמנם אף דלא החנה כן מתחילה, מי"מ אם השעתא דתיקא ליה, יוכל לנהוג כן בהמעשר שעדיין לא הפריש, ש"ל עי"ז לא חל נדרו, מטעם דהוי דבר שלא בא לעולם, וכמ"ש בחשי' ערוגת הבושם (חיו"ד סי' ר"ב) בנדון דידה, וכ"כ בחשי' לבושי מרדכי (חיו"ד סי' קע"ט—צ'), וליתר שאת ישאל על הנהגתו אשר נהג כעת, ושזו יקבל עליו מחדש עפ"י אופן הג"ל, וכמ"ש בחשי' נטע שורה (חיו"ד סי' ל"ד) בינדונו.

20 **אשר** שאל השואל: אם יכול לחשוב מה שפשה לעני' בחנם,

לנכות מחמשים הריות.
אם על לבתחלה מסתפק ושואל, לא ידעתי למה יחדל לבזבז, הלא יוכל להגיד לעני' שבשכר הוא עשה, ושזו יגבה לו עצור הזדקה שיש תחת ידו. ואף דיעבד אם לא אמר לו בפירוש [או דברים ניכרים וידים מוכיחות] שבחנם עשה לו, הא קיים לן בחו"מ סי' רס"ד שיכול לתבוע ולבקש שכר, ואם כן פשיטא שיכול לגבות מזדקה, בדקיימא לן ביו"ד סימן רנ"ז סעיף ה' בהג"ה — ואף אם נחוש לסברת הפוסקים דמתילה בלבד הוי מחילה, וכאן היה בלבו לעשות לו בחנם, מכל מקום אי נחתת להדברים שבלב הרי לבו מעיד לו דרק למען יגבה מחומש הריות מחל, ואלו ידע שאין זה נכיון לא מחל לו, והוי מחילה בטעות שהמתל מחזק [שהרי החומש בידו], ולכולא עלמא יוכל לנכות.

21 (ח) רע"ד שבחבטס, דמי שמוחר נכענ טו"ז עי' מחובותו, מסתבר, שיכול לנכות ממעשר

כספים ע"י.
והנה לכאורה כ"ז קודם יאוש, דאם כבר נתייאש מחובו, שזו לא יוכל להפריש מעשרותיו ע"י, וכמפורש בדברי הש"ם (גיטין) שם, מחיאו הכעלים אן מפרישין עליהם, שאין מפרישין על האבדו עי' שם, — ובה ז"ע ג"כ על הוצי"ת שם, שכתב להוכחה, דזוקא אם הוא בזאוף, שאף אם לא היה חייב כי ג"כ נתן מעשר שלו לזה העני וכו', דא"כ לא שבקת חי' לעניים, דכל עשיר יש לו חובות שחייאשו, ויפריש מעשרותיו על אלו החובות עכ"ל, ולהיל כרי אחרי יאוש, מפורש בש"ם דאין מפרישין על האבדו.